

De ontsluiting van het Amsterdamse notariële archief

Jirsi Reinders

TSEG 20 (3): 189–200

DOI: 10.52024/tseg.17815

Abstract

The archives of the Amsterdam notaries (1578-1915) are an extremely rich but complex source for historical research. Although well known among researchers for decades, it was never possible to search the archives completely due to its enormous size (over 3.5 kilometers of shelf length). From 2016 onwards the Amsterdam City Archives have started a renewed attempt to disclose these archives with new techniques such as crowd sourcing and Handwritten Text Recognition in the project *Alle Amsterdamse Akten*. This article provides insight in the way the Amsterdam City Archives unlocks the deeds of the seventeenth and eighteenth century notaries and illustrates how researchers can benefit from the results of this mass digitization project.

Inleiding

Het Archief van de Amsterdamse notarissen (toegang 5075) is het grootste vroegmoderne archief dat het Stadsarchief Amsterdam beheert. Met een looptijd van 1578-1915 en een planklengte van in totaal 3,5 kilometer is dit archief met recht kolossaal te noemen. Vanwege de ongekende rijkdom van de notariële akten en de beschikbaarheid van nieuwe digitale technieken is het Stadsarchief sinds een paar jaar bezig om dit archief te ontsluiten. Dit artikel beoogt een overzicht van de werkzaamheden, de voorlopige resultaten en een indruk van nieuw onderzoek dat hierdoor mogelijk wordt te geven.

Voorgeschiedenis

In de vroegmoderne tijd ging men niet alleen voor het laten opmaken van testamenten en koopakten naar de notaris. Ook voor het laten vastleggen van bijvoorbeeld zakelijke transacties, burenruzies of ongelukken aan boord van schepen vervoegde men zich op het notariskantoor. Een illustratief voorbeeld is Rembrandt, van wie de sporen in de archieven uitputtend werden nagegaan: de helft van alle primaire bronnen die over hem werden teruggevonden zijn afkomstig uit het Amsterdamse notariële archief. Hieruit blijkt de rijkheid van het notarieel archief en de relevantie van de akten om levens te kunnen reconstrueren.¹ Vanwege de prominente rol die Amsterdam gedurende de zeventiende eeuw in sociaal-economisch en cultureel opzicht ging spelen, zijn de akten ook voor de mondiale geschiedschrijving van belang. Het notarieel archief is uniek, vanwege de lange looptijd en de enorme omvang, het belang voor de wereldgeschiedenis en vanwege de grote variëteit aan onderwerpen dat erin aangetroffen wordt. Een status die in 2007 door de UNESCO werd erkend en waardoor het Archief van de Amsterdamse Notarissen sindsdien is opgenomen in het *Memory of the World*-register.

Het notarieel archief heeft zich al lange tijd mogen verheugen op de interesse van onderzoekers. Van 1915-1922 publiceerde de kunsthistoricus Abraham Bredius al zijn fameuze *Künstler-Inventare* en de economisch-historicus Johannes Gerard van Dillen deed in 1929 en 1933 zijn eerste twee delen van de het standaardwerk *Bronnen tot de geschiedenis van het bedrijfsleven en gildewezen van Amsterdam* verschijnen, welke reeksen beiden grotendeels op notariële akten gebaseerd waren.² Ten tijde van de economische crisis van de jaren dertig en de daaropvolgende Tweede Wereldoorlog verslaptte de aandacht voor de Amsterdamse akten, maar op de achtergrond was de jonge archivaris Simon Hart zich toen al volop aan het verdiepen in het notarieel archief.³

1 <http://remdoc.huygens.knaw.nl/>

2 A. Bredius, *Künstler-Inventare: Urkunden zur Geschichte der holländischen Kunst des XVIIten, XVIIIten und XVIIIten Jahrhunderts* (Den Haag 1915-1922); J.G. van Dillen, *Bronnen tot de geschiedenis van het bedrijfsleven en gildewezen van Amsterdam* (Den Haag 1929 en 1933).

3 W.J. van Hoboken, 'Levensbericht Simon Hart', *Economisch- en Sociaal-Historisch Jaarboek* 45 (1982) 293-297.

Vanaf de jaren vijftig werd onder Harts leiding begonnen met de indexerings van fiches en – in het geval van kwetsbaar materiaal – fotokopiëring van inventarisnummers uit het Amsterdamse notariële archief. De werkzaamheden onder leiding van Hart leidden tot de eerste indexen op het Notarieel Archief (toegang 30452): twee kaartenbaksystemen waarvan het ene gevormd was door studenten en die vrijwel alle akten uit de periode 1701-1710 bevat, en een tweede reeks die door Hart zelf werd samengesteld voor de jaren 1578-1800, die veel fragmentarischer van aard is.⁴ De eerste reeks is toegankelijk gemaakt op beroepen, zakelijke onderwerpen en aardrijkskundige namen, de tweede reeks is daarnaast ook doorzoekbaar op persoonsnamen.⁵ De realisatie van deze eerste indexen op het notarieel archief bracht een ware hausse aan wetenschappelijke publicaties op gang: posthuum verscheen het laatste deel van Van Dillens *Gildewezen* in 1974, waarna andere Rijksgeschiedkundige Publicatiën volgden met onder andere meer aandacht voor maritieme akten.⁶ Vanaf de jaren tachtig was er ook hernieuwde interesse vanuit kunsthistorische hoek, en vatte John Michael Montias zijn werkzaamheden op bij de Getty Research Institute en Frick Art Reference Library teneinde schilderijen uit Amsterdamse boedelinventarissen op gestructureerde wijze toegankelijk te maken.

Na 1992 stopte de indicering van het notarieel archief. In de daaropvolgende jaren werden de kaartenbakken verder opgeschoond, maar er werden geen nieuwe fiches meer toegevoegd. Eerdere ramingen dat met de oude index ongeveer tien procent van het totale notariële archief zou zijn ontsloten lijken wel erg optimistisch en kunnen dankzij nieuwe inzichten worden teruggebracht tot zo'n drie procent van het totale notariële archief.⁷

4 A.I. Bosma, *Handleiding op de collectie Simon Hart voor de raadpleging, het maken en rubriceren van regesten uit notariële en andere archieven van Amsterdam* [Typoscript] (Amsterdam 1980); Stadsarchief Amsterdam (SAA), Inventaris van het Archief van S. Hart: (gedeeltelijke) toegang op de notariële archieven (toegang 30452), inv. nr. 1, Inleiding.

5 Inventaris van het Archief van de Notarissen ter Standplaats Amsterdam, via: <https://archieff.amsterdam/archives/pdf/5075.ead.pdf>

6 Ph. Winkelman, *Bronnen tot de geschiedenis van den Oostzeehandel 1588-1625*, 4 delen (Den Haag 1977 en 1983); P. de Buck, S. Kerkvliet en M. van Tielhof, *Amsterdamse notariële akten over de Archangelvaart (1594-1724)*, via: <http://resources.huygens.knaw.nl>.

7 Jirsi Reinders, 'Een goudmijn voor maritiem onderzoek. De ontsluiting van het Amsterdamse notarieel archief', *Tijdschrift voor Zeegechiedenis* 37:2 (2018) 87.

Alle Amsterdamse Akten

Na een lange radiostilte werd omstreeks 2014 het idee opgevat om de indicering van het notarieel archief weer op te pakken. De blijvende vraag van onderzoekers naar dit archief was hiervoor een belangrijk argument, maar ook de technische mogelijkheden die een nieuwe manier van ontsluiting mogelijk maakten, speelden hierin een grote rol. Het Stadsarchief was ondertussen namelijk begonnen om veelvuldig aangevraagde archiefcollecties op industriële wijze te scannen en online te zetten. Een proces dat inmiddels is geperfectioneerd en dat ervoor heeft gezorgd dat medio 2023 alleen al van het notarieel archief zo'n tien miljoen scans online beschikbaar zijn. Door deze ontwikkeling en door *crowdsourcing* (de online inzet van vrijwilligers voor de ontsluiting van erfgoedcollecties) is het gemakkelijker geworden om archieven op een dieperliggend niveau te ontsluiten. Enorme projectfinanciering van onder andere het Mondriaan Fonds en participatie in het NWO-project *Golden Agents* zorgden voor meer financiële draagkracht om scanning en verdere ontsluiting van het notarieel archief van de grond te krijgen.

In 2016 startte een proefproject dat inzichtelijk moest maken op welke wijze het notarieel archief het beste geïndexeerd kon worden. Dat resulteerde in de werkwijze zoals deze nog steeds wordt toegepast. Nadat alle scans van een notaris met hun metadata zijn toegevoegd aan het collectiebeheersysteem van het Stadsarchief, worden deze overgeheveld naar een besloten project op de crowdsourcingswebsite VeleHanden. In dit project genaamd 'Geknipt voor het Notarieel' worden per inventarisnummer alle afzonderlijke akten onderscheiden door digitale begin- en eindmarkers op de scans aan te brengen. Hierdoor kunnen de akten apart worden aangeboden in het VeleHanden-project 'Alle Amsterdamse Akten', waar vrijwilligers vanuit de hele wereld online kunnen helpen met het indexeren.⁸ Zoals meer VeleHanden-projecten kent dit project naast de invoeromgeving een forum waarop archiefmedewerkers, experts en vrijwilligers elkaar bijvoorbeeld vragen kunnen stellen of tips kunnen uitwisselen. Daarnaast zijn er pagina's met instructies en met voortgangsstatistieken. En hoewel het vrijwilligerswerk betreft, zijn er punten te verdienen voor vrijwilligers waarmee bijvoorbeeld voor boeken gespaard kan worden. In het invoerportaal krijgen de invoerders de scan(s) te zien die bij één akte horen, inclusief begin- en eindmarkers, waarna zij kunnen beginnen

8 https://velehanden.nl/berichten/index/index/project/amsterdam_notarieel_2

deze van extra metadata te voorzien, bestaande uit de volgende categorieën:

- Datum
- Aktetype
- Taal waarin de akte is opgesteld
- Persoonsnamen
- Plaatsnamen
- Opmerkingen

De eerste drie velden zijn gestandaardiseerde velden zodat de index goed machineleesbaar en dus doorzoekbaar is. Het aantal aktetypen waaruit gekozen kan worden is vastgesteld op 37, waarmee meer dan 99 procent van alle akten geclassificeerd kan worden. Voor de persoonsnamen en de plaatsnamen is een vrijere invoermogelijkheid: hier mogen invoerders zelf met hun cursor een kader trekken om de persoons- en locatievermeldingen op de scan, waarna een invoerveld verschijnt waarin de betreffende gegevens kunnen worden ingevoerd. Bij persoonsnamen wordt bij de invoer nog onderscheid gemaakt in voor- en achternaam en tussenvoegsel, waardoor de zoekmogelijkheden in de index verbeterd worden. Alle namen die in een akte voorkomen worden in principe maar éénmaal geïndexeerd, tenzij er naamsvarianten zijn die enorm van elkaar afwijken. De namen van de notarissen en hun vaste klerken worden niet ingevoerd. Hun aanwezigheid in de akten wordt in zijn algemeenheid wel geborgd door de koppeling met de metadata uit de inventaris, waardoor valt af te leiden van welke notaris de akten zijn. Ook is er een koppeling te maken met het Notarissennetwerk, waarin alle gegevens over notarissen (en in beperkte mate over hun klerken) worden ondergebracht.⁹ Voor plaatsnamen geldt dat alle plaatsnamen buiten Amsterdam worden ingevoerd. Tenslotte is er nog een laatste veld, dat van de opmerkingen. Dit is een vrij veld waar vrijwilligers zaken als beroepen, scheepsnamen, interessante objecten uit inventarissen of andere bijzonderheden en trefwoorden kunnen onderbrengen. Als de invoerder de akte vervolgens afrondt, komt deze terecht bij één van de controleurs. De groep van controleurs wordt gevormd door archiefmedewerkers, externe specialisten en ervaren vrijwilligers. Zij kijken de invoer nog eens na en passen deze aan als dat nodig is. Eens in de zoveel tijd worden alle gecontroleerde akten uit VeleHanden

⁹ Zie: <https://notarissennetwerk.nl/>

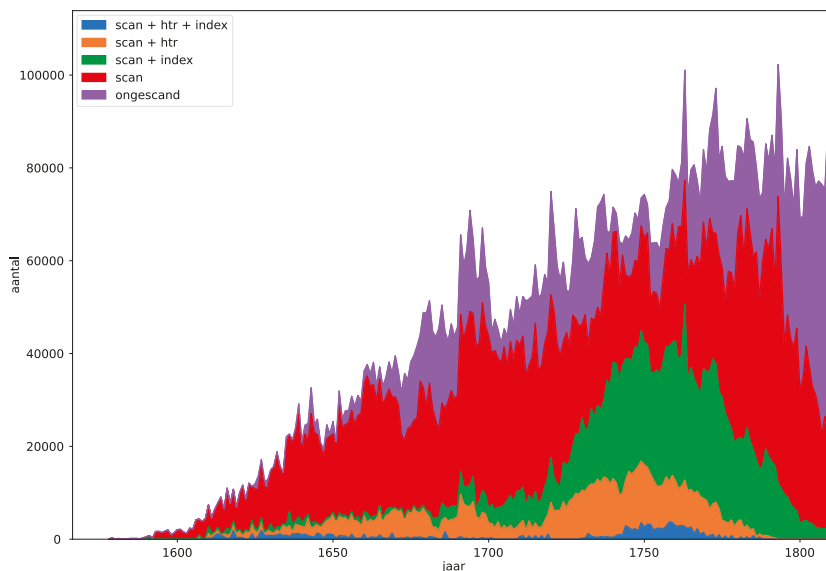
Illustratie 1 Een screenshot van de invoerpagina van Alle Amsterdamse Akten. Duidelijk herkenbaar zijn de kaders die vrijwilligers kunnen trekken rondom persoons- en plaatsnamen, waarna ze deze in de invoerbalk rechts kunnen invoeren.

geëxporteerd naar de index van het Stadsarchief, waar onderzoekers kunnen zoeken op alle geïndexeerde termen. Sinds het najaar van 2022 zijn 682.907 akten te doorzoeken, wat samenvalt met 1.979.239 scans en 3.643.277 persoonsnamen.¹⁰

Handschriftherkenning

Vanwege de enorme omvang van het notarieel archief is ervoor gekozen om de indexering te begrenzen tot de vroegmoderne tijd. De afschaffing van veel aktetypen ten gevolge van Franse wetgeving die ook het notarisambt in Nederland vanaf 1811 raakte, was een tweede argument om een derde van het notarieel archief, het negentiende-eeuwse en vroeg twintigste-eeuwse gedeelte, voorsnog niet verder te ontsluiten. Omdat de invoer van de lastig leesbare zeventiende-eeuwse akten ten opzichte van de achttiende-eeuwse akten achterbleef en omdat er een grote vraag bestond om de akten op meer zoektermen dan alleen persoonsnamen en geolocaties te ontsluiten, startte in 2018 het project 'Crowd Leert Computer Lezen'. In dit VeleHanden-project van het Stadsarchief werden met behulp van Transkribus transcripties gemaakt van scans uit het notarieel archief. Transkribus is een softwareprogramma dat automatisch tekst op scans kan herkennen

¹⁰ Zie: <https://archief.amsterdam/indexen/persons>. Binnen deze index valt te selecteren op 'Notariële archieven'.

Illustratie 2 Een gestapelde lijndiagram van scans van het notarieel archief tot 1811. Hieruit blijkt dat (m.u.v. de periode rond 1800) het merendeel van dit archief al is gescand. Van het midden van de achttiende eeuw zijn al bijna de helft van de scans toegankelijk gemaakt via indexering. HTR vormt qua aantallen de belangrijkste methode waarmee scans van zeventiende-eeuwse notarisakten worden ontsloten. (Bron: Leon van Wissen, zie voor brondata: https://github.com/Jirsireinders/notarial/blob/main/Statistieken_SAA.ipynb.)

met behulp van *Handwritten Text Recogniton* (HTR).¹¹ Bij Crowd Leert Computer Lezen transcribeerden vrijwilligers aanvankelijk scans zonder automatisch gegenereerde transcripties.¹² Dankzij deze eerste transcripties konden eigen HTR-modellen getraind worden, waardoor de handschriften steeds beter herkend konden worden. Inmiddels is er een goed niveau van herkenning van de akten bereikt waardoor de kwaliteit de resultaten die van de gangbare *Optical Character Recognition* (OCR, herkenning van gedrukt materiaal) evenaart, en die schommelt rond een foutmarge van vijf procent. Dit wordt van voldoende niveau geacht om in grote hoeveelheden notaris corpora doorzoekbaar te maken. Inmiddels zijn met behulp van vrijwilligers al meer dan 40.000 scans getranscribeerd, wat resulteerde in enkele tientallen HTR-modellen per notaris corpus en ook enkele algemene (notariële) handschriftherkenningsmodellen. Deze laatste zijn de afgelopen jaren gepubliceerd in Transkribus waardoor ze nu voor

¹¹ Zie: <https://readcoop.eu/transkribus/>

¹² Zie: https://velehanden.nl/berichten/index/index/project/amsterdam_correct_notarieel_transkribus

iedereen gratis te gebruiken zijn.¹³ In totaal zijn er sinds de zomer van 2023 1.066.553 scans van het notarieel archief met behulp van HTR verwerkt en te doorzoeken in de HTR-viewer.¹⁴

Akten als data voor nieuw onderzoek

Bijna alle data van het notarieel archief is publiekelijk beschikbaar. De scans worden kort nadat zij gedigitaliseerd zijn, getoond in de inventaris op de website van het Stadsarchief. De resultaten van Alle Amsterdamse Akten zijn op dezelfde website via de indexen te raadplegen voor bijvoorbeeld genealogisch onderzoek. Wie liever grootschalig onderzoek doet met behulp van Linked Open Data, kan zich de aankomende paar jaar wenden tot de middels SPARQL-querybare index die door het Golden Agents-project beschikbaar werd gemaakt.¹⁵ Ondertussen werkt het Stadsarchief zelf aan een langjarig project op het gebied van de duurzame digitale toegankelijkheid waardoor het in de toekomst ook zelf in staat is om dit archief beter voor grootschalig onderzoek beschikbaar te stellen.¹⁶ De HTR-output staat eveneens online en is in bulk te downloaden via de REST-API van Transkribus.¹⁷

Onderzoekers die gebruik willen maken van Amsterdamse notariële akten doen er goed aan om zich van te voren even kort te verdiepen in de onderlinge samenhang tussen inventaris met scans, index en transcripties om zo gericht onderzoek te doen en bias van hun onderzoek te voorkomen. Hoewel het merendeel van het materiaal is gescand, is niet het hele notariële archief gescand. In sommige gevallen gaat het om uiterst kwetsbaar materiaal waarvan scanning (nog) niet mogelijk is. Van het materiaal dat wel gescand is, is nog veel materiaal niet geïndexeerd en getranscribeerd. Wie de index en/of HTR-output wil gebruiken doet er daarom goed aan om per notaris te kijken welke

13 Zie voor een goed algemeen achttiende-eeuws model dat samen met het Nationaal Archief werd gemaakt bijvoorbeeld: <https://alleamsterdamseakten.nl/artikel/2167/gecombineerd-model-dutch-mountains/en> voor een goed algemeen zeventiende-eeuws model dat samen met het onderzoeksproject 'Chronicing Novelty' werd gemaakt: <https://alleamsterdamseakten.nl/artikel/2957/eerste-algemene-zeventiende-eeuwse-nederlandse-htr-model-gepubliceerd/>

14 Zie voor de HTR-viewer: <https://transkribus.eu/r/amsterdam-city-archives>

15 https://data.goldenagents.org/dataset/u692bc364egd7fa97b3510c6c0c8f2bb9a0e5123b_saa

16 Vorderingen bij dit project kunnen worden gevolgd via de blog 'Bronnen is Bytes': <https://www.amsterdam.nl/stadsarchief/organisatie/blog-bronnen-bytes/>

17 <https://gitlab.com/readcoop/webdev/public-docs/-/blob/master/read-and-search/API-README.md>

Gemeente Amsterdam Stadsarchief Bladeren Zoeken Over Taal ▼

Start · Zoeken

Notaris
▼ Notaris

Jaar
Jaar ▼

Document
🔍

11925_KLAB05733 (17)
8304A_VBPD00001 (10)
14260_KLAC00458 (9)
14268_KLAC00678 (9)
14269_KLAC00687 (8)
14255_KLAC00384 (7)
14257_KLAC00451 (7)
14259_KLAC00463 (7)
8068_KLAC01602 (7)
14264_KLAC00371 (6)
14270_KLAC00715 (6)
11922_KLAB05709 (5)
11928_KLAB05756 (5)

Tekst ☰

🔍 dief Zoeken

Fouttolerantie voor fuzzy search. Ⓜ

Zonder Middel Hoog

402 Pagina's gevonden

< > 1 2 3 4 5 ... 41

8306A_VBPD00005 - Pagina 15

... id ten haer vader zachaerte alle in de gode houttuynen binnen stad van Competente ouderdom dewelk ter requisite van den WelEd Gestar Heer Mr Ferdinand van Collen Heere van Junter Tienhoven Hoofd Officier deser stad Rob voor de waarheijt hebben verklaart ouder preentatie van dese met eede de goosse natie opgelegt nader te stercken dat zij get op voorledens donderdag zijnde den 31e decemb 1716 desmiddags de Clocke ruym twee uren in haer buurt korende roepen houd dan **dief** houd den **dief** op tselve gerop de eerste get uijt haer woning en gekomen ende twee andere geth op de straat zijnde hebben omgekoken om te sien water te dom was dat zij get alstoon lj mede op straat hebben gesien eenen Roosje van Moses Polock huijsvrouw van Isaac Abrahamsz gords moeds zijnde en onder haer arm dragen een stuck stof dat verscheyde inwuschen van verre aen kwamen lopen roepende houd den **dief** houd den **dief** onder dewelcke ook was eenen Marie Gerrits Jannetje Gurits en Bartra Gerrit zijnde drie gesusters en dogters van ujtdragster woonagtig in Lena de paerde straat bij de botemarkt bij dewelcke Jannetje en Bartra Gerrits in wonen dog Marie Gerrits wonende op de botemarkt het tweede huijs ...

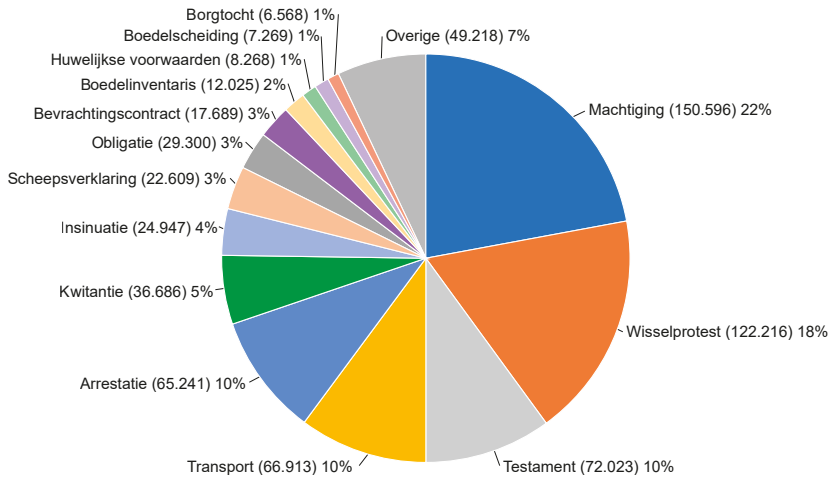
Illustratie 3 De Read&Search-omgeving waarin transcripties van de notariële akten van het Stadsarchief doorzoekbaar zijn. Het is mogelijk zoekopbrengsten enigszins te specificeren door fuzzy search toe te passen, door te zoeken in een bepaalde periode of in een corpus van een specifieke notaris.

inventarisnummers er precies geïndexeerd en getranscribeerd zijn en waar deze elkaar eventueel overlappen.¹⁸ Soms is er namelijk voor gekozen om een reeks afschriften of minuten juist wel te transcriberen, maar niet te indexeren of andersom.

Onderzoekers die afhankelijk zijn van specifieke aktetypen of geïndexeerde entiteiten als persoons- en plaatsnamen, kunnen het best gebruik maken van de index. Over het algemeen geldt dat er al heel veel achttiende-eeuwse akten zijn geïndexeerd, waardoor het zeker voor deze eeuw aan te raden valt om de index als vertrekpunt voor onderzoek te nemen. Wie wil zoeken op woorden die in principe niet geïndexeerd worden (beroepen, objecten, straatnamen, scheldwoorden, organisaties, werkwoorden, etc.) kan daarentegen beter gebruik maken van de HTR-viewer. Woorden als ‘schipper’

¹⁸ Zie voor het overzicht van de series waarvan HTR-beschikbaar is: <https://archief.amsterdam/uitleg/handwritten/93-overzicht-beschikbare-htr> en voor een overzicht van series die momenteel worden of al zijn geïndexeerd: https://velehanden.nl/projecten/bekijk/project-statistics-per-tags/project/amsterdam_notarieel_2 (inlog via VeleHanden vereist).

(76.420 treffers), ‘actie’ (37.334), ‘vrouw’ (18.941), ‘schelden’ (4.505), ‘admiraliteit’ (3.046), ‘hoer’ (2.735) en ‘Rockin’ (884) lenen zich voor verschillende soorten van historisch onderzoek en komen nu al zeer frequent voor in de transcripties van de akten.

Illustratie 4 Cirkeldiagram van de meest voorkomende aktetypen op basis van de huidige index.¹⁹

Inhoudelijk zijn de notariële akten bijna voor ieder vroegmodern historisch onderzoek van meerwaarde. Het is daarbij wel goed het doel waarvoor deze akten werden opgesteld in het achterhoofd te houden. Vaak zijn deze redenen juridisch en financieel van aard en hebben ze betrekking op zakelijke transacties en netwerken. Niet voor niets zijn de meest voorkomende aktetypen machtigingen en wisselprotesten, gevolgd door transporten, kwitanties, insinuaties en obligaties. Deze akten worden momenteel nog niet voor grootschalig financieel-historisch of rechtshistorisch onderzoek gebruikt maar ze zijn daar wel erg geschikt voor.

Aktetypen als testamenten, huwelijkse voorwaarden, boedelinventarissen en boedelscheidingen zijn weer voor ander onderzoek interessant. Deze aktetypen geven juist vaak meer inzicht in familienetwerken en materiële cultuur. De persoonsvermeldingen uit deze akten zijn in het kader van het NWO-infrastructuurproject *Golden Agents* al gecombineerd met andere historische databases zoals doop-, ondertrouw- en begraafregisters om zo culturele netwerken van

¹⁹ Zie voor brondata: https://github.com/Jirsireinders/notarial/blob/main/Statistieken_SAA.ipynb

gelegenhed dichters en schilders van Amsterdamse groepsportretten semiautomatisch in kaart te brengen.²⁰

Aktetypen als scheepsverklaringen, bevrachtingscontracten, transportakten en attestaties (van opvarenden) zijn bij uitstek geschikt voor maritiem-historisch onderzoek.²¹ In 2023 begon het Stadsarchief dankzij een subsidie van de Samenwerkende Maritieme Fondsen samen met de Universiteit Leiden het project ‘WIC-opvarenden’. Hierin worden de transcripties van transportakten en testamenten van opvarenden van de Oude West-Indische Compagnie (1621-1674) op een dieperliggend niveau ontsloten door gebruikmaking van de nieuwste inzichten op het gebied van documentherkenning en entiteitenextractie. Aanvankelijk zullen index en transcripties van dezelfde akten over elkaar heen worden gelegd om zo formulair taalgebruik in de tekst op de sporen. Hierdoor kunnen scripts worden geschreven die op basis van deze taalkundige formules in de tekst semiautomatisch aankondigingen van individuele aktes, personen, plaatsen, beroepen, scheepsnamen etc. kunnen opsporen.²²

De scans, index en transcripties van de Amsterdamse notariële akten lenen zich eigenlijk wel voor ieder historisch onderzoek. Bob Pierik toonde in zijn proefschrift aan dat voor de sociale geschiedenis van het straatleven goed gebruik kan worden gemaakt van attestaties.²³ Onderzoek naar Amsterdamse migratie- en slavernijgeschiedenis laat zien dat het combineren van gegevens uit verschillende akten erg waardevol is, zeker wanneer zoals in het geval van *De grootste slavenhandelaren van Amsterdam* op grote schaal gebruik gemaakt kan worden van Handwritten Text Recognition.²⁴

20 Op deze wijze zijn nu al tienduizenden personen onderscheiden. Zie: Jurian Baas, Leon van Wissen, Jirsi Reinders, Mehdi Dastani, Ad Feelders, ‘Adding domain knowledge to improve entity resolution in 17th and 18th century Amsterdam archival records’, *Studies on the Semantic Web. Towards a Knowledge-Aware AI* 55 (2022) 90-104, zie: <https://ebooks.iospress.nl/doi/10.3233/SSW220012>

21 Reinders, ‘Een goudmijn voor maritiem onderzoek’, 86-91.

22 Zie: <https://www.amsterdam.nl/stadsarchief/organisatie/projecten/wic-opvarenden/>. Voor de technische component bouwt dit project voort op technieken die al in het NWO-project REPUBLIC zijn ontwikkeld met betrekking tot de opsporing van formulair taalgebruik. Zie hiervoor bijvoorbeeld: Marijn Koolen, Rik Hoekstra, Joris Oddens en Ronald Sluijter, ‘The value of preexisting structures for digital access. Modelling the resolutions of the Dutch States General’, *Journal on Computing and Cultural Heritage* maart (2023).

23 Bob Pierik, *Urban life on the move. Gender and mobility in early modern Amsterdam* (Amsterdam 2022).

24 Mark Ponte, “Al de swarten die hier ter stede comen”. Een Afro-Atlantische gemeenschap in zeventiende-eeuws Amsterdam”, *TSEG – The Low Countries Journal of Social and Economic History* 15:4 (2018) 33-62, zie: <https://doi.org/10.18352/tseg.995>; Ramona Negrón en Jessica den Oudsten, *De grootste slavenhandelaren van Amsterdam* (Zutphen 2022).

Toekomst

Hoewel het voor de hand ligt dat in de toekomst inventaris, index en transcripties van het archief van Amsterdamse notarissen beter op elkaar zullen aansluiten, is dat nu nog niet het geval. Voorlopig doen onderzoekers er daarom goed aan om deze toegangen op het archief naast elkaar te gebruiken. Scanning, indicering en automatische handschriftherkenning van de notarisakten zullen in het kader van het project Alle Amsterdamse Akten vooralsnog onverminderd door blijven gaan. Hopelijk gaat zo ooit het complete Amsterdamse notariële archief, dankzij input van vrijwilligers en nieuwe technieken, helemaal open voor de wereld.

Over de auteur

Jirsi Reinders (1989) is een maritiem historicus gespecialiseerd in de vroegmoderne tijd. De afgelopen jaren werkt hij zowel bij het Stadsarchief Amsterdam als het Huygens Instituut aan projecten waarbij ontsluiting van grote vroegmoderne archieven met behulp van handschriftherkenning zijn aandacht hebben. Momenteel richt hij zich vooral op zeventiende-eeuwse notariële akten van opvarenden van de West-Indische Compagnie in het project *WIC-opvarenden*.

E-mail: jirsi.reinders@huygens.knaw.nl